

Bački Monoštor

GEOGRAFSKO - SAOBRAĆAJNI POLOŽAJ

Selo je na levoj obali novog korita reke Dunav, dok su od starog korita ostali živopisni rukavci sa svojom bogatom florom i faunom. Graniči se prema zapadu preko Dunava sa selom Zmajevac u Baranji, prema severu sa atarom Štrbac i Bezdanom, prema istoku sa šumom Kozara koju preseca asfaltirani put Sombor-Bezdan i prema jugu niz reku Dunav sa selom Kupusina i Apatinom, gradom kraj Dunava.

Monoštor je ostrvce okruženo dunavskim rukavcima i kanalima na koje se stiže jedino prelaskom preko mostova – odatle i naziv »selo na 7 Dunava«. Jedan most je postavljen na ulazu u selo sa strane od Sombora – takozvani »Pislin most« koji je nad Velikim bačkim kanalom, drugi je na ulazu u selo sa bezdanske strane – pontonski most, takodje preko Velikog bačkog kanala i treći sa jugozapadne strane sela preko Kanala Dunav-Tisa-Dunav, »Ciganski most«, koji spaja Monoštor sa njegovim šumama i vikend naseljima. Ranije je postojao još jedan most u monoštorskom ataru u blizini puta prema Somboru, postavljen preko Velikog bačkog kanala koji je spajao tadašnje posede i salaše sa glavnim putem, ali je srušen tokom II svetskog rata radi zaštite sela od neprijateljskih trupa.

Postoje i obeležene biciklističke staze – Panonske staze mira, koje dolaze preko Mađarske, Hrvatske, Vojvodine (Bezdan, Monoštor, Sombor – Novi Sad itd.).

Što se tiče dolaska u Monoštor vodenim putem, on je i najatraktivniji jer pruža mogućnost uživanja u nebrojenim lepotama prirode sela i okoline. U prošlosti, ne tako davnoj, Monoštor je imao pristanište za takozvane dunavske dereglije i manje brodove. Dolaskom novijih vremena, uredjenjem korita reke Dunav, izgradnjom odbrambenog nasipa za odbranu od poplava, selu je privremeno oduzet glavni tok Dunava, tzv. Živi Dunav, koji je sada nešto udaljeniji od sela, ali su ostali njegovi rukavci, ovde zvani Dunavci. U Monoštor se trenutno može doći kanalom Bezdan – Bečej i kanalom Bezdan – Prigrevica. To su plovni putevi ograničenih gabarita, a u kanal se može ući u Bogojevu i Novom Sadu.

Još iz istorijata vodoprivrednih poduhvata da se primetiti da je plovidba bila jedan od razloga prokopavanja kanala kroz močvarne terene Bačke. Tako je i 1802. god. nastao kanal Bački Monoštor – Bačko Gradište. Već danas izgradnjom kanala Rajna – Majna – Dunav, može se u Monoštor plovniim putem doći i sa krajnjeg severa Evrope.

Programom revitalizacije Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje« biće omogućeno i osposobljavanje niza rukavaca Dunava za plovidbu čamaca i brodića, kako u ekonomske, tako i u svrhe razvoja seoskog turizma i turizma uopšte.

PRIRODNE ODLIKE

Monoštorski atar zauzima površinu od 8.538 ha. Prostire se na jednom isturenom jezičku srednje bačke terase, gde se ona spušta u aluvijalnu ravan Dunav. Zbog toga atar sela, u morfološkom pogledu, nije jednostavan. Ova morfološka, a i hidrološka i pedološka raznolikost atara Bačkog

Monoštor, rezultat je vekovnog rada Dunava i drugih fluvijalnih tokova u ovom ataru, kao i dejstvom eolske akumulacije. Posledice ovog složenog rada spoljašnjih sila, vode i vetra, čine morfološku šarolikost ovog pejzaža, sa vrlo zanimljivim morfološkim oblicima, karakterističnim za područje gde je Dunav vekovima gospodario. Reljef je protkan brojnim dinastim uzvišenjima, interkolinskim ulegnućima, izduvinama, pridolicama, plavinama.

Za Monoštor su karakteristični interesantni i specifični toponimi, jer se u selu govori štokavsko ikavskim narečjem, sa arhaičnim naglaskom, pa tako kao delove monoštorskog atara imamo: Kraklju, Lugomir, Klisu, Pašinu adu, Sigu, Kurtalu, Opaljenik, Šmaguc, Kalandoš ...

Klimatske odlike Bačkog Monoštora imaju sve karakteristike umereno-kontinentalne klime, a time je vlažnost izraženija nego u susednim atarima. Veliki broj dina govori o vetrovitosti ovog područja.

Hidrografske karakteristike Monoštora i njegovog atara su veoma složene i one od davnina daju pečat ne samo geografskom liku ovog atara, već i privrednom životu monoštorskog stanovništva. Reka Dunav koja teče zapadnom stranom monoštorskog atara sa svojim meandrama – krivuljama, mnogobrojnim manjim i većim rukavcima, koje meštani nazivaju »džindžama«, brojnim ujezerenim rukavcima, barama, adama i adicama čine ovaj kraj izuzetno zanimljivim u hidrografskom pogledu.

Poslednja ulica Bačkog Monoštora sa zapadne strane sela izlazi na rukavac Dunava, tzv. Dunavac, dok su i ostali vodotokovi takodje u neposrednoj blizini samog sela. Na severoistoku sela se nalazi Veliki bački kanal koji je završen 1802. godine, dalje istočno nalazi se rečica Plazović koja teče iz Mađarske, na jugozapadu sela protiče Kanal Dunav – Tisa – Dunav, završen 1972. godine, a u celoj okolini se nalazi bezbroj rukavaca i šume Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje«. Zbog jedinstvenosti i očuvanosti živog sveta ovaj deo podunavlja je zaštićen 1982. godine.

SRP »Gornje Podunavlje« se nalazi u plavnoj zoni Dunava, na njegovom gornjem toku kroz Srbiju i Vojvodinu, u krajnjem severozapadnom delu Bačke. Prostire se na aluvijalnoj ravni leve obale reke Dunav, neposredno od granice sa Mađarskom, do Bogojeva na jugu, u dužini od 64 km (od 1367. do 1433. rečnog kilometra). Zajedno sa desnom obalom i plavnim područjima u Baranji poznatom po Parku prirode »Kopački rit« (Hrvatska) i plavnim područjem Karapandža, NP »Dunav – Drava« (Mađarska) čini prirodnu celinu.

»Gornje Podunavlje« čine dva velika rita; monoštorski i apatinski, koji zajedno tvore 19.648 ha šuma, livada, bara i močvara, uključujući i samu reku Dunav i njene brojne meandre. Gornje Podunavlje nalazi se pod jakim uticajem Dunava i njegovog vodnog režima i upravo je to uzrok izuzetnog biodiverziteta ovog područja. Mnoge retke i ugrožene vrste našle su tu utočište, a verovatno zato što su ljudske aktivnosti oduvek bile ograničene u ovom području, zahvaljujući relativnoj nepristupačnosti ovih terena. Ovaj rezervat je stavljen pod zaštitu države 2001. godine kao prirodno dobro I kategorije. Što se, pak, međunarodnog aspekta zaštite tiče, Gornje Podunavlje se zbog izuzetnog bogatstva ornitofaune nalazi na listi IBA (Important bird area), koje se ogleda u bogatstvu retkih i ugroženih vrsta na gnježdjenju, kao i značaju na migraciji i zimovanju severnih populacija ptica.

Bogatstvo biljnog i životinjskog sveta čini 51 biljna zajednica koju izgradjuje preko 1000 biljnih vrsta, 51 vrste sisara, 55 vrsta riba, 11 vrsta vodozemaca, 9 vrsta gmizavaca, 230 vrsta ptica i ogroman broj beskičmenjaka, od kojih se izdvaja fauna leptira, sa preko 60 vrsta dnevnih leptira.

Bački Monoštor sa svojom okolinom čini biser »Gornjeg Podunavlja« u kome caruje ritski jelen i hrast lužnjak, a krv se ledi u žilama od prodorne rike u septembru, kada odrasli jeleni okupljaju hareme košuta.